

בפתרונה מדינת-ישראל, יש בהם כדי לנסוך אור מעט על בעיית-לוואי אחת, שאינה חסרת חשיבות כשלעצמה: איך מדינת-ישראל מצטיירת בעיניהם של אותם מיהודי ברית-המועצות הקושרים אליה קשרי תקוה או כיסופים?

בפגישותינו הפאתטיות ביותר של מר ששר עם יהודים בקיוב, אודיסה, חארקוב ומוסקבה נתחוויר לו, בעצם, שמדינת-ישראל היא מקום שהללו רואים בו, קודם-כל, מדינה החיה "חיים יהודיים שלמים", שבה אין יהודי מתגאל במאכלים אסורים, שבה הכל מקייר מים את מצוות הדת היהודית לכל תגיהן, בקיאים בתפילה ובסדריה, משמחים לבם בחגי ישראל ומועדיה, מחנכים את ילדיהם להיות "יהודים כשרים", וכן הלאה וכן הלך אה: מין ברדיצ'ברבה מימים-משכבר במת-כונת אידיילית מושלמת בכל המעלות הטורבות, בתוספת שרים ושופטים ומחוקקים, שוטרים וסרדיוטות ושליצבא משלה — ציור שאולי אינו רחוק ביותר מזה שבו הצטייר ה.ס.ו.ס. גופה לקומוניסט אדוק ומאמין שנתגדל, דרך-משל, בארץ הנתונה לשלטון-עריצות של רודנות ימנית.

אפילו בחור יהודי חסוד וטוב כמר ששר דומה שאינו חוסף כל-יך ציור פאתטי זה של אותה ירושלים-של-מעלה, אף כי גיכר בו שבעת סיורו השתדל כמיטב יכלתו להיות לדוגמה אישית המתקרבת אל הציור ההוא. מדינת-ישראל בכללותה ודאי שהיא רחוקה מרחק מופלג מזה (הערה אפיינית, אך מאלפת, בעמ' 97 של הספר: "בשגרירות ישראל במוסקבה, שאגשיה פוקדים את בית-הכנסת לעתים קרובות, אין אף אדם אחד היודע להתפלל עם יהודי המקום כלשונם וכמנהגם והיודע סדרי תפילה מהם"). אם אי-פעם, בתוקף איזה צירוף-מסיבות הרה-גורל, מהפכני כמעט במשמעותו, יהיו המוני יהודים מברית-המועצות נוהרים למדינת-ישראל, הרי שרטוטי-מסע אלה של מר ששר יש בהם לרמז במשהו על הפרובלמ-טיקה החברתית-הרוחנית שתהיה כרוכה בכך כמדומה.

ישראל במוסקבה

מר ששר יצא, לפי דבריו, לא מכבר לברית-המועצות עם שנים מחבריו, כשהם טעונים, כפי הנראה, מטען מספיק של "תודעה יהודית" ומנוי-וגמור עמהם לעמוד מפלי ראשון על המצוקה היהודית, שיעורה וגילויה בארץ-הסוציאליזם. דרכם היתה רצופה, כמ"דומה, פגישות מקריות, חטופות, מהתרתיות-למחצה, עם יהודים רוסיים, זקנים וזקנים פחות, שאף הם רובם-ככולם טעונים מטען של "תודעה יהודית" ואדיר-הפסם להזין עיניהם בשלושת בחורינו חבושי-הכפיות ולהתבסס מריח הגאולה היהודית בארץ-הקודש. פרוי של הסירור הוא ספר זה שלפנינו, שאינו מחדש כמעט מאומה למי שעוקב אחר המתפרסם לעתים קרובות למדי בעתוני הארץ, שמצדו האינפורמטיבי הוא חסר-ערך ואילו הצד ה"סובייקטיבי" שבו רדוד במידה מצערת. בסך-הכל: חיבור רצוף כוונות טובות של מדרך בתנועת-נוער, אשר לכוונות הטובות, כבר היה מי שאמר שאף בנדיר יש בהן כדי להעמיד ספרות טובה; אשר לתנועת-הנוער, ראוי להעיר אולי כי במקרה שלפנינו זוהי תנועת "בני-עקיבא", או כיוצא בזה.

עם כל זאת אכן יש ובסגנונו התם, הפשטני והפאתטי יעלה לפנינו המספר תמונות צוב-טות-לב באמת מאותם מגעים או שיחות שהיו לו ולחבריו עם יהודים במשך השבועות המעטים שבילו בכרפי רוסיה, אוקראינה ובלורוסיה. היו אלה מגעים שכמעט תמיד הביאו את המחבר הצעיר לידי "בכי חרישי", "בכי הנוק" או "בכי" סתם, ונראה כי ברוב המקרים נתלחלו גם עיניהם של אנשי-שיחו, אף שתיאורים אלה וכיוצא בהם אינם תורמים הרבה לידיעותינו ואינם מפרים במיוחד את המחשבה על בעייתה של היהדות הרוסית, או על המקום שאותו צריכה למלא

* מיכאל ששר: ישראל במוסקבה, רשמי סיוור בברית-המועצות; הוצאת "קרית-ספר", ירושלים, 1961; 191 עמ'.